

Podborský, Vladimír

Bohatý hrob únětické kultury z Křepic

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. 352-354

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109416>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Tyto téměř kulovité hrnky bez hran a lomů jsou sice v protoúnětické kultuře méně časté než obvyklé hrnky s tupou hranou mezi hrdlem a břichem a s tupějším či ostřejším lomem na břiše (hruškovitých i nižších tvarů), přesto však lze pro ně najít řadu analogií na moravských lokalitách (Bedřichovice, Blučina, Marefy aj.).⁴

Únětické nálezy ze sídliště pod slévárnou jižně od Chrlíce zaznamenal již I. L. Červinka s poznámkou, že nálezy jsou uloženy v místní škole⁵ a po něm K. Tihelka.⁶ Tyto zprávy se zřejmě vztahují na amforku (1), uloženou rovněž ve školní sbírce ZDŠ v Chrlících.

1. Amforka s přehnutým okrajem, kónickým hrdlem, s téměř válcovitým tělem výrazně odděleným od hrdla a spodku, s odsazeným, slabě klenutým dnem. Při spodní části hrdla jsou dvě ucha a na obvodu mezi nimi dva pupíky. Povrch je z poloviny světlehnědý, z poloviny černý, vyhlazený. Prasklá, okraj doplněn. V 17,6 cm; po 10 cm; pv 15,6 cm; pd 9,2 cm; obr. 5: 3; tab. VI: 8

K. Tihelka řadí tyto amforky mezi únětickou keramiku aniž se blíže vyjadřuje k jejich datování.⁷ Poměrně protáhlý tvar by na jedné straně ukazoval, že jde o formy časně, na druhé straně ostré lomy svědčí spíš pro zařazení do vyspělé vývojové fáze únětické kultury. Některé z moravských únětických amfor mají více splyvavé tvary. Nejblíže analogie k popsané amforce z Chrlíce pocházejí z hrobu ze Šlapanic (trať Široké pole, pozemek A. Daňka, výkop A. Dvořáčka z r. 1934) a ze sídliště na Člupech v Marefích.⁸

Bořivoj Dostál

¹ I. L. Červinka, Pokolení skrčkův s kulturou únětickou na Moravě, Brno 1938.

² J. Ondráček, Osídlení Moravy lidem protoúnětické kultury, Brno 1956, nepubl. diplom. práce, díl II, 36—37, díl III tab. XIV: 4—8.

³ Č. Staňa, Časněúnětické hroby a sídliště v Chrlících u Brna, AR 9 (1957), 162—167, obr. 83—88.

⁴ J. Ondráček, op. cit. 66.

⁵ I. L. Červinka, op. cit. 68.

⁶ K. Tihelka, Únětická kultura v bývalé zemi Moravskoslezské, Brno 1939, nepubl. dis., 223 (nálezy ve škole v Chrlících nezjistil); též, Moravská únětická pohřebiště, PA 44 (1953), 314.

⁷ K. Tihelka, Únětická kultura . . . , 89—90.

⁸ K. Tihelka, Únětická kultura . . . 320, tab. XX: 6; 262, tab. XXXIX: 1.

Раннеунетицкие и унетицкие находки из д. Хрлице. В школьной коллекции в Хрлице находятся два раннеунетицкие шаровидные горшки с ушками (рис. 5: 1, 2, таб. VI: 6, 7) из погребений раскопанных в участке Лес и унетицкая амфора с двумя ушками (рис. 5: 3, таб. VI: 8) из селища находящегося на юг от деревни.

Funde der Voraunjetzler und Aunjetzler Kultur in Chrlice. In der Schulsammlung in Chrlice befinden sich zwei voraunjetzler Tassen (Abb. 5: 1, 2; Taf. VI: 6, 7) aus den Gräbern in der Flur „Les“ und eine aunjetzler doppelhenkliche Amphore (Abb. 5: 3, Taf. X: 8) aus der prähistorischen Siedlung südlich der Gemeinde.

Bohatý hrob únětické kultury z Křepic

Východně obce Křepice na Hustopečsku (okr. Břeclav) se rozkládá patrně velké únětické pohřebiště i s příslušným sídlištěm. Již roku 1926 byl zde v cihelně (obr. 6, č. 1) vykopán hrob se skrčenými kostrami a únětickými milodary.¹ Roku 1962—63 se opodál objevily další významné nálezy: pracovník katedry prehistorie filosofické fakulty University J. E. Purkyně v Brně Otto Strouhal zde (obr. 6, č. 2) zachránil obsah dvou jam s bohatým únětickým keramickým materiálem a kamenným sekeromlatem, dále získal několik drobných únětických bronzů ze zničeného hrobu z trati „Velké pole“ (lidově zvané „Palegros“) — obr. 6, č. 3 —, a posléze křepický kronikář Ferdinand Böhm zachránil v trati „Přední díly“ (lidově též „Na dílech“, či „Díly nad loučky“) severovýchodně obce (obr. 6, č. 4) obsah bohatého únětického hrobu (tab. V), který dále podrobně

popisují. — Veškerý uvedený materiál je nyní trvale uložen v Museu Pohansko u Břeclavi. Pro doplnění uvádím ještě, že nedaleko zmíněných únětických objektů u Křepic, v poloze „Záhumnice“, je též sídliště pozdní středodunajské mohylové kultury (obr. 6, č. 5), zčásti zničené soudobými stavbami.²

Bohatý únětický hrob byl zachycen při odvodňování. Podle údajů F. Böhma a O. Strouhala ležela v hrobové jámě (asi 140×80 cm), v písku, v hloubce 60 cm od povrchu skrčená kostra, orientovaná zhruba od SV k JZ. Bronzové milodary se našly vesměs u hlavy mrtvého, 2 nádobky u kolenou. Kostra sama byla zčásti zničena hloubením odvodňovacího járku; dochovala se jen ženská lebka, téměř úplně zbarvená bronzovou patinou do zelena. Zato milodary se podařilo zachránit kompletně. Archeologický inventář hrobu tvoří:

1. Manžetová ozdoba vytepaná z tenkého měděného (?) plechu do obdélníkového tvaru (15×9,9 cm) ohnutého na profilu do mírného oblouku s konci zeslabenými a mírně ven vyhnutými; delší strany manžety jsou nepatrně lištovitě zesíleny. Na vnější straně předmětu je jemně rýsovaná výzdoba složená ze šrafovaných trojúhelníků tvořících negativní klikatku a ze šikmých rýžek, lemovaných rytými liniemi. Uprostřed po kratší ose ozdoby jsou tři kulaté, z vnější strany proražené otvory. Povrch je místy značně korodovaný až strávený (tab. V: 1).

2. Masivní kruhová hřívna kulatého průřezu těla s konci zeslabenými a stočenými v očka, jež jsou udraná. Povrch je velmi korodovaný; \varnothing 15,8 cm; max. š. těla 1,1 cm (tab. V: 2).

3. Čyperská jeřilice s dobře dochovalým vinutím hlavice a šavlovitě prohnutou jehlou. Povrch je hladký, neporušený; d. 14,6 cm (tab. V: 3a, b).

4. Jednoduchý drátovitý náramek o 4 závitěch, složený ze dvou částí spojených vzájemným skroucením konců; \varnothing 8,5 cm (tab. V: 4).

5. Menší páskový náramek se vzájemně se přesahujícími konci, silně korodovaného povrchu; \varnothing 6,5 cm; š. pásku 0,5 cm (tab. V: 5).

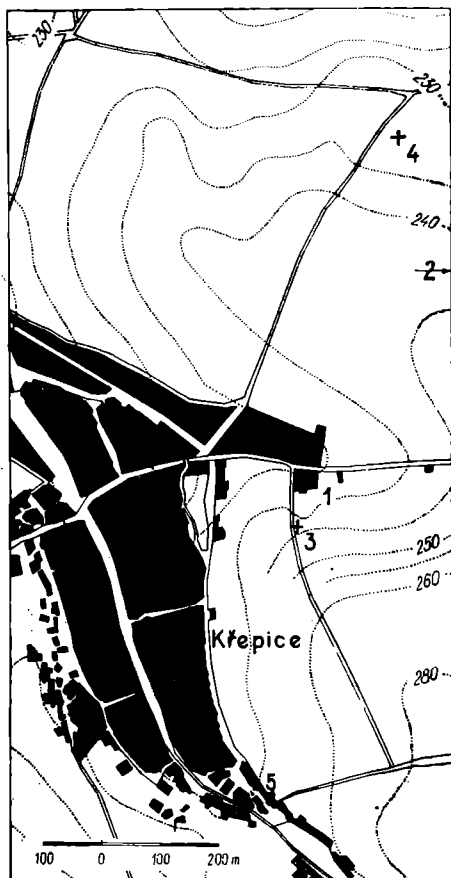
6. Podobný náramek čočkovitého průřezu těla s useknutými konci; jeden konec je jemně ven vyhnutý. Povrch je opět značně korodovaný; \varnothing 6,5 cm; š. pásku 0,6 cm (tab. V: 6).

7. Středně velká záušnice kličkovitě stočená z dvojitého drátu, korodovaného povrchu, poškozená; \varnothing 3,8 cm (tab. V: 7).

8. Podobná větší, avšak silně zlomkovitá záušnice; \varnothing 5,5 cm.

9. Dvě drobné záušničky stočené z dvojitého drátu; \varnothing 2 cm (tab. V: 9a, b).

10. Tři spirálovitě stočené trubičky; d. 2 cm, 2 cm, 1,2 cm (tab. V: 10).

Obr. 6. Křepice (o. Břeclav). Situace pravěkých lokalit u obce. Č. 4 — místo nálezu bohatého únětického hrobu. (Kresba: A. Šik.)

11. Únětický hrníček s nízkou posazenou výdutí, která je mírně podlomena, a s uchem nasazeným pod okrajem; těsně nad výdutí proti uchu je tupý pupek. Povrch je částečně hlazený v šedo-hnědém až černém tónu; v. 7,3 cm; š. 7,5 cm; šd. 4 cm (tab. V: 11).

12. Rekonstruovaný hrnek s výše posunutou výdutí a masivním uchem, které mírně převyšuje okraj. Povrch je hnědočerný, drsný; v. 6 cm; š. 7,3 cm; šd. 4 cm (tab. V: 12).

13. Jednoduchá rohovcová čepel s pilkovitě retušovanou delší stranou, šedémodrě barvy; d. 6,3 cm; š. 2,8 cm (tab. V: 13).

14. Širší plochý rohovcový ústěp s polokruhovým, jemně škrabadlovitě retušovaným ostrím, šedémodrě barvy; d. 6,2 cm; š. 4,5 cm (tab. V: 14).

Předvedený bohatý hrobový celek tvoří tedy klasický inventář, kde jak keramika, tak zejména bronzová hřívna, cyperská jehlice, i plechová manžetová ozdoba jsou dobře datovatelné do mladší fáze starší doby bronzové, tj. do R BA₂. Bližší zmínky zaslouží pouze manžetová ozdoba; po technické i výtvarné stránce se na první pohled velmi podobá manžetovým náramkům borotického typu, jak je podle známého depotu, publikovaného J. Palliardim³ nazval J. Schráníl⁴ a o nichž nově zevrubně pojednal J. Ondráček;⁵ zejména systém výzdoby negativní klikatky je pro náramky borotického typu příznačný, a to v celé oblasti jejich rozšíření.⁶ Naproti tomu tvar předmětu z křepického hrobu — vzhledem k jeho profilaci i umístění otvorů v jeho středu — se od náramků borotického typu liší. Křepická manžeta funkci náramku (náramníku) plnit nemohla; jde tu nepochybně o výrobní derivát náramků borotického typu, mající sice svůj původ ve stejných výrobních moravsko-dolnorakouských, zastávající však zcela odlišnou funkci. Mohlo jít o kování opaku, nebo pravděpodobněji (podle údajné polohy v hrobě) o ozdabu čelenky, případně jiné okrasy (ochrany?) hlavy. Tuto hypotetickou funkci však bude třeba ověřit dalšími pozorováními, neboť křepická manžetová ozdoba je v moravsko-dolnorakouské únětické kultuře zatím ojedinělá.

V. Podborský

¹ K. Tihelka, PA XLIV-2 (1953), 295.

² Srov. k tomu již v Přehledu výzkumů AÚ Brno za r. 1960, 81, tab. 31 a též ve SPFFBU E 9 (1964), 187 ad.

³ J. Palliardim, ČVMSO 18 (1890), 33 ad., tab. III.

⁴ J. Schráníl, Studie o vzniku kultury bronzové v Čechách, Praha 1921, 53; srov. též u K. Tihelky, op. cit., 262.

⁵ J. Ondráček, SlArch IX-1/2 (1961), 49 ad., zde shrnuta starší literatura.

⁶ J. Ondráček, l. c.; H. Mitscha-Märheim, ArchA 7 (1950), 12, obr. 7.

Das reiche Grab der Ünětickerkultur aus Křepice. Der publizierte Grabkomplex der Ünětickerkultur wurde zufällig aus einem beschädigten Skollettgrab in der Flur „Přední díly“ bei der Gemeinde Křepice, Bezirk Břeclav gewonnen. Eine genaue Dislokation der Funde aus diesem Grabe (Taf. V) ist nicht bekannt, nach der intensiven Färbung des Schädels des Frauenskelettes durch die Bronzepatina ist aber deutlich, daß die Bronzegenstände in der Nähe des Kopfes der Leiche lagen. Das Inventar des Grabes kann man eindeutig nach der Stufe R BA₂ datieren. Besondere Aufmerksamkeit verdient sich ein Blechmanschetenschmuck (Taf. V:1), welcher durch die technische Aufmachung und Verzierung mit den mährschniederösterreichischen Armstulpen vom Boroticer Typus (Anm. Nr. 3—6) ganz übereinstimmend, durch die Form und Funktion aber ganz unterschiedlich ist. Es geht wahrscheinlich um ein Betriebsderivat der Armstulpen vom Boroticer Typus, welches aber die Funktion des Zierats (der Gürtelbeschläge, oder eher des Schutzes des Kopfes — nach der Lage im Grabe) hatte.

Sondáž na novém laténském sídlišti v Bezkově (okr. Znojmo)

V létě roku 1963 provedli studenti katedry prehistorie filosofické fakulty UJEP v Brně pod vedením V. Podborského sondáž v poloze „Záhony“ („Velké Kusy“), vzdálené 2,5 km severozápadně od obce Bezkov. Sondou 5×4 m bylo objeveno nové laténské sídliště rozkládající se na mírném k jihu přivráceném svahu, jehož pata končí u potůčku (srov. mapku na str. 136, označeno